

Kiülés a világhálóra

A FÉL Kiültetés című online versantológiája kapcsán

Nehéz helyzetben van az az irodalmár, legyen akár alkotó, akár kritikus, aki valamiféle szabatos állítást akar megfogalmazni az online irodalom előnyeiről és/vagy hátrányairól anélkül, hogy a közhelypuffogatás hibájába esne...

Manapság egyáltalán nem számít újdonságnak, hogy irodalmi csoportosulások a nyomtatott médiumok helyett inkább az internet korlátlan, azaz szólásszabadságbeli és esztétikai korlátokat alig ismerő mediális csatornáján keresztül szerveződjenek, publikáljanak, a nyomtatott folyóiratok, könyvek statikus platformja helyett egy dinamikus, interaktív kommunikációs felületen jelenítsék meg alkotásaikat, vagy ezek mellett műhelymunkát végezzenek. Ma már Magyarországon is ismertek a különböző online irodalmi portálok, a nyomtatott változat mellett esetleg elektronikus formátumban is párhuzamosan működő, bejegyzett folyóiratok, vagy a főként a legifjabb irodalmár generáció kezei alatt önszerveződő platformként megnyilvánuló irodalmi blogok.

Az utóbb említett irodalmi, költészeti blogokat a közelmúltból immár jól ismerhetjük – elég, ha csupán a néhány éve megszűnt Telep Csoportra, a Körhinta Körre vagy az Új Hormon versblogra gondolunk. Mindhárom felület közös pontja, hogy egy-egy nemzedékként fellépő irodalmi-költészeti csoportosulás, fiatal alkotókból álló műhely megnyilatkozási – adott esetben publikációs – fórumaként szolgáltak, ugyanakkor interaktív jelleggel az alkotók egymással nyilvánosan megoszthatták irodalomesztétikai elképzeléseiket is. Egyszerre láttak napvilágot irodalmi művek és művészeti, művészetelméleti manifesztumok, az alulról szerveződő, eleinte a kánonon kívül működő fiatal írói csoportok pedig előbb-utóbb országos, de legalábbis regionális elismerésre tehettek szert, s képessé váltak elfoglalni valamiféle kánonbeli pozíciót, már csak azért is, mert a pályájukat adott esetben e csoportok tagjaiként kezdők többsége párhuzamosan az országos folyóiratsajtó prominens lapjaiban is publikált,

illetve többnyire hamarosan felvételt nyert valamelyik írószervezetbe. Többek között ez a fajta alulról szerveződve, fokozatosan kivívott „kanonikusság” volt az a tényező, mely az említett csoportosulásokat, blogokat, platformokat *el-különböztette* az internet virtuális terében százával megtalálható, cenzúrázatlan amatőr alkotói műhelyektől, s paradox módon egyfajta populáris elitizmus (értsd: zártkörű működés) keretében a pályakezdő költők-írók lassanként ígéretes fiatal tehetségekből többnyire a kortárs magyar irodalom teljes jogú, „hivatásos állományú” képviselőivé váltak.

S itt jön a képbe a *Fiatal Értékkeremtő Lap*, közismert nevén a *FÉL* címet viselő, jelenleg elsősorban online irodalmi folyóirat formájában működő, főként az ELTE Bölcsészettudományi Karán szerveződő, egyúttal alkotóműhelyként is funkcionáló, fiatal írókat, költőket és kritikusokat tömörítő irodalmi formáció. Mint említettük, sem a versblog, sem az irodalmi portál, sem pedig az online formátumban megjelenő, dinamikus irodalmi periodika nem új keletű jelenség a kortárs magyar irodalomban az ezredforduló óta. Amit azonban a *FÉL* szerzői nemrégiben létrehoztak, úgy vélem, valamennyire mégis képes az újdonság erejével hatni.

Frappáns módon a folyó év 11. hónapjának 11. napján jelent meg a lapban korábban publikált 11 fiatal költő összesen 111 verset tartalmazó, *Kiültetés* címet viselő online versantológiája, amely a kötet hivatalos oldalán bárki számára elérhető.

A jelen rövid esszé hangsúlyozottan nem tekinti elsődleges céljának, hogy irodalomkritikaként funkcionálva esztétikai értékítéletet mondjon az antológia valamennyi verséről. Általánosságban annyit lehet talán megjegyezni, hogy a szerzők képviselnek egy bizonyos kortárs nemzedéki életérzést, s az irányzatot, ha léteznek manapság még egyáltalán irányzatok, kissé talán pontatlanul még mindig a „neo-szenzibilitás” elnevezéssel lehetne illetni. A *FÉLonline* 11 fiatal költőjének 111 versében, név szerint Balázs Zoltán, B. Horváth László, Berényi Csaba, Dombovári Csongor, Horváth Dorottya, Kapelner Zsolt, Katona Ágota, Kerber Balázs, Mihályi Réka, Tinkó Máté és Új Krisztina műveiben minden bizonnyal ott rejlik a majdani határozott, erős, egyéni hang ígérete, s majd a talán nem is olyan távoli jövő eldönti, melyikükből lesznek a kortárs magyar költészet prominens képviselői. Mint minden fiatal költő, ők is érdemnek elődeik, többek között a Telep Csoport lírai beszédmódjainak sajátosságaiból, ki ilyen, ki olyan innovációval, ezzel együtt a tehetség, a *versül való beszéd képessége* azonban a többségében színvonalas, bármelyik hazai irodalmi folyóiratban leközzölhető (esetleg előzetesen már le is közzölt) szövegeikben mindenképpen érezhető.

A hangsúly jelen esetben a csoportként való nemzedéki fellépés *hogyanján* van. Ha azt vesszük, hogy egy fiatal költői csoport antológiát ad ki – ezt tették nem is olyan régen az ugyancsak az ELTE Bölcsészettudományi Karáról indult, mára a fiatal magyar irodalom

országos hírű műhelyévé vált *Apokrif* folyóirat körül csoportosuló fiatal költők is –, önmagában még ebben sincs semmi különös. Ám az *Apokrif* antológiája könyvformátumban jelent meg, *Beszámított veszteség* címen, így ez a nemzedéki fellépés megmaradt az irodalom – értsd: a nyomtatott irodalom – tradicionális keretei között. A *Kiültetés* címet viselő, szabadon elérhető online felületen publikált versantológia azonban szokatlan vállalkozásnak tűnik a magyar versszöveg-publikációk történetében, mégpedig több szempontból is. Sem a versblog, sem pedig a költészeti antológia mint irodalmi műfaj önmagában nem egyedülálló, a *Kiültetés* azonban ötvözni látszik az irodalom e két eltérő mediális felületét. A vállalkozás érdekességét tovább növeli, hogy a szövegegyüttes performansz-szerűen, pontosan a bemutató-felolvasóest ideje alatt jelent meg a világhálón, így az adott időpontban felolvasott szövegek egyúttal online is elérhetők lettek. A szerzők általi verbális megnyilatkozással párhuzamosan az antológia egyszerre elektronikus publikáció formájában is testet öltött, az irodalmi olvasóközönség által „fogyasztható” termékévé vált. A költészeti blog és a versantológia e hibridizációjának, úgy vélem, egyik legbiztosabbnak tartott aspektusa, hogy mindez anyagi haszon (az olvasónak pedig anyagi teher) nélkül, teljes mértékben nonprofit jelleggel jöhetett létre, ami a *Kiültetés* versantológiát talán szövegkiadás-történeti szempontból is előzmény nélkülivé teszi.

Talán nehéz egyértelmű következtetéseket levonni a kérdést illetően, de amikor az olykor mindössze 100–200 példányban megjelenő, megfelelő marketing és érdeklődés hiányában sokkal több példányban aligha elegendő szépirodalmi tematikájú nyomtatott könyvek korát éljük, s gondolok itt főként a lírára (a próza területén talán még mindig sokkal jobb a helyzet), az olvasói érdeklődés is valamennyire fokozatosan áthelyeződik a technikai médiumok, az internet mediális csatornái, az említett blogok, online folyóiratok, irodalmi portálok stb. által nyújtott lehetőségek irányába. Arról nem is beszélve, hogy nem csupán az irodalmi, de minden értelemben vett gazdasági válság idején a mindenkori fogyasztók kétszer is meggondolják, mire is adnak ki pénzt, a mediális váltás tehát szinte elkerülhetetlen.

A *Kiültetés* tehát minden bizonnyal az első elektronikus platformon, nonprofit vállalkozás keretében létrejött, az irodalmi blog és a szépirodalmi tematikájú könyv tradícióit és műfaji sajátosságait egyszerre magába integráló magyar költészeti antológia. Jellegét tekintve hangsúlyozottan kísérleti, de minden bizonnyal meg kell, hogy legyenek a maga hiányosságai is. Felülete egyszerre statikus, hiszen adminisztrációs joggal fel nem ruházott felhasználó, azaz olvasó nem tud változtatni a tartalmán, hasonlóan egy, a kommentelés funkcióját nem engedélyező bloghoz, ugyanakkor dinamikus, hiszen a szerzők neveire, valamint a versek címére kattintva gyakorlatilag „lapozható”, előszóval, szerzői névjegyzékkel, majd a szerzők nevére klikkelve az adott szerző által írott versek tartalomjegyzékével ellátott elektronikus könyv egyben, mely a képernyőn is jól, könnyedén olvasható, még ha nem is tudja pótolni a nyomtatott kiadvány tapintható élményét.

Természetesen nem lehet egyértelműen megmondani, vajon a nyomtatott irodalom immár évtizedek óta hangoztatott válsága szükségszerűen magával vonja-e majd a nonprofit, ingyenesen hozzáférhető elektronikus-internetes irodalmi publikációs platformok tömeges elterjedését, ezzel háttérbe szorítva a nyomtatott irodalmat és annak legalább minimálisan profitalapú forgalmazását. Azt sem lehet jelen pillanatban megválaszolni, vajon egyenrangúnak tekinti-e a szakma a hasonló virtuális irodalmi megnyilvánulásokat egy-egy nyomtatásban megjelent verseskötet vagy antológia publikációjával. Azt viszont sejthetjük, hogy a korlátozott számban, pénzért hozzáférhető könyvekkel, antológiákkal ellentétben egy honlapon nyilvánosan, korlátlanul elérhető szövegegyüttest, megfelelő reklámozás esetén

jóval többen fognak elolvasni, tehát a ma még sokak szerint „elitebbnek” számító nyomtatott publikációval ellentétben az elektronikus publikációt akár nagyságrendekkel többen ismerhetik meg, így jóval szélesebb közönségből válhat ki reakciót is.

Talán nem túlzás azt állítani, hogy a *Kiültetés* antológia szerzői azzal, hogy virtuálisan a szó szoros értelmében *kiültek*, pontosabban *kiültették* szövegeiket, azaz saját költői énjüket az internet egy bárki által szabadon elolvasható platformjára, bizonyos értelemben irodalomtörténetet, pontosabban szövegkiadás-történeti eseményt írtak. A széleskörű recepció, az esztétikai értékelés, a majdani esetleges kanonizálás, mint minden fiatal irodalmi kezdeményezés esetében, természetesen még várat magára. Vállalkozásukat nem kell túlzó laudációkkal túlértékelnünk, de úgy vélem, alulértékelnünk sem érdemes. Hogy merre is haladnak a fiatal irodalom kezdeményezései, mindenképpen a nem is olyan távoli jövő zenéje. Méltánylandó azonban a kísérletezés bátorsága, a profitorientáltságról való teljes lemondás, az irodalom önszerveződő és önmagára reflektáló közegének megteremtési kísérlete. A *FÉLonline* antológiája pedig – mint önreflexív és nonprofit irodalmi vállalkozás – mindenképpen példaként, előfutárként szolgálhat a kortárs magyar irodalom más fiatal képviselői, műhelyei számára is.